

כאשר פרתה נשמת חייה

מרגע שעזבו את המלון ונכנסו לכוורת ההומה השתוקקה סֶמֶר להיות לבדה. אילו היתה כנה עם עצמה, היתה מודה שבצעם השתוקקה לכך מייד עם נחיתה המטוס שהביא אותם לכאן. הם התחילו לצעוד, ולמעשה לנהל מערכה להגנה עצמית, כי ככל שהדרכים נעשו צרות כן גברה הצפיפות, והפרדות העמוסות הקשו על הולכי הרגל אף יותר. תחילה חשבו שאם יסטו מעט מן המסלול, כפי שעשו יתר האנשים, יוכלו הפרדות לעבור... העוברים ושבים צופפו את הפרדות והצליחו לעקוף את הדוחק ולעבור קלילים כנוצה. אבל הם מצאו את עצמם נסים מפניהן אל מפתני החנויות הרבות משני צדי הדרך, ולעתים אף מבקשים מקלט בתוכן ממש, כי הפרדות היו עמוסות בערימות של רהיטים, אשפה, סחורות, ירקות, ואפילו חומרי בניין... בעלה של סֶמֶר, שהחזיק בכיסו מדריך לתייר, הסביר שהפרדות משמשות בעיר העתיקה הזו במקום מכוניות, וכמו לכל פקידי העירייה גם להן יש שמות ומספרים, והן מקבלות משכורת חודשית עבור הובלת המים והאשפה.

סֶמֶר מסתירה את סלידתה מדבריו, אך לאחר זמן קצר היא שמחה בהם מאוד.

ככל שהעמיקו לחדור בדרכים הצרות והמסועפות הללו הגיעו אל מבוכים מפותלים יותר ויותר, שהאור הבקיע אליהם אך בדוחק דרך הבניינים הצפופים שראשיהם נפגשים בחלל, ומבעד למקלעות גבעולי העשב והקש שנמתחו ביניהם.

בשווקים הללו לא היה דבר שימשוך את העין פרט לדוחק, להמולה, ולנעליים - רובן נעלי נשים צבעוניות ומקושטות, המעלות על הדעת את אלף לילה ולילה. כך הנעליים המוצגות לראווה, וכך גם אלה שהגיעו מבתי המלאכה והן נתונות בסלים

ובקופסאות או בין ידי הקונים והקונות, כמו היו פריט הלבוש החשוב היחיד.

היה בכוונתם לבקר במסגד ההיסטורי המפורסם. ואולם הדוחק ומערבולת העוברים ושבים מנעו מבעלה ללמוד היטב את המפה, אף שרעיון השימוש בה לא נראה בעיני סֶמֶר מלכתחילה. ברגע שעברו את שער העיר הקמור מצאו את עצמם דחוקים בתוך הנחיל האנושי, בין אלפי תאיו הנעים ומתרבים ללא הרף. אז הציעה סֶמֶר שייענו לבקשת הצעירים והילדים שהקיפו אותם והציעו את שירותם כמדריכי תיירים באיטלקית, צרפתית ואנגלית. אבל בעלה סירב בתוקף, כאילו בעצם ההצעה הטילה סֶמֶר ספק בתבונתו וביכולתו לטפל בענייניהם.

ושבו הם צועדים בלב הכוורת הנישאת על גלי ההמון, ודומה שהיא שואבת את חיותה מתנועת האנשים, הבהמות והחפצים. בפני בעלה של סֶמֶר ניכרת בבירור המצוקה, ונראה שאבדה לו רוח ההרפתקנות שפיעמה בו כשהחלו בסיוורם. החרדה ניכרת בפניו, תחושת המחנק... בניגוד לסֶמֶר, שכמו לחצה בראשה על כפתור שהחזיר אותה לעבר, אל ילדותה, והיא נהנית מן הדרכים הצרות הללו ומן הרעש וההמולה, כמו אז, כשהיתה מלווה אל סבתה בדרכה לשוק. בעלה נצמד אליה עכשיו, ומנסה לדבר איתה ערבית. הוא היה רוצה להסתיר את עיניו הבהירות ואת שערו החלק הבהיר, שהתבלט בחריגותו בין שאר הראשים מקורזלי השיער. הוא חוזר ואומר שהדרכים הצרות הללו גורמות לו לחוש מחנק, וכך גם חבורת הצעירים והילדים שהוסיפו ללכת בעקבותיהם. היא, לעומת זאת, פונה אל הסובבים ומדברת איתם ערבית. כשהם מתעקשים לדעת מאיזו ארץ ערבית היא והאם הזר הוא בעלה, היא מתבדחת איתם. כשהיא מכחישה שהוא זר הם מתגרים ומבקשים שידבר ערבית, והיא דוחה אותם בתקיפות מלווה חיוכים וצחוק. הם לא מתרחקים ממנה, למרות לחץ הפרדות והולכי הרגל, ולמרות שבעלה מנסה להניא אותה מלחבור אליהם. הצטרפותם לא נראית לו, ובכלל, ברור לו שהמסגד נמצא במרחק מטרים ספורים,

והוא מראה לה את מקומו על המפה. סֵמֶר מצדה מנסה להוכיח לו שהתנהגותם מקורה בחביבות ובתמימות הטבועות בהם, ולא דווקא במניע חומרי, כפי שחשש. וכשהוא מציע להתערב איתה שבסופו של דבר הם יצפו לתשלום בעד הליווי למסגד, היא עונה לו בפשטות, "ולמה לא? הרי מדובר בפרוטות..."

הסיבות שבגללן התעניינו בהם שלושת הצעירים לא היו הסיבות שבעלה של סֵמֶר שיער בנפשו, ואכן, אחרי שכולם יצאו מן המסגד, הם סירבו בתוקף לקבל מידה את הכסף שהושיטה להם. וכך גם כאשר הציעה להם עוד שטרות, מחשש שהסכום היה נמוך מדי, וגם כשלחצה על בעלה שישלם להם במו ידיו. ואז, לא זו בלבד שהצעירים לא נפרדו מהם, אלא הזמינו אותם לבית־קפה בכניסה לעיר העתיקה לשותת איתם כוס תה בנענע.

כשכולם התיישבו, נעלמו לפתע ההקנטות וההלצות והתחלפו באווירה של רצינות. הם דיברו בערבית ובצרפתית רצוצה על העתיד האפל המצפה להם, ועל היאוש ששרויים בו אלה שעדיין לומדים, שכן גם עם תום הלימודים באוניברסיטה וקבלת התארים אין הרבה אפשרויות תעסוקה. אחר־כך דיברו על אפשרויות התעסוקה בחו"ל, על הלימודים וההתמחות שם, על מכשירי החשמל, על מחשבים...

והנה ניכרת רגיעה בפני בעלה של סֵמֶר, והוא משפיע עליהם רוב תשומת־לב והתעניינות. הוא מברר, מעיר ומציע הצעות, בעוד סֵמֶר חושבת לה עד כמה הרוסות השיניים שלהם... כשצחקו הניחו יד על פיהם כדי להסתירן. אבל היא משנה את דעתה. אין ספק, היא חושבת, שהתנועה הזאת נועדה לחפות על הביישנות וחוסר הביטחון שלהם בחברת זרים... היא התפלאה שכל תנועה שלהם, כל מבט, היו כה מוכרים וגלויים לפנייה, ושכה בנקל חשפה את העמדת־הפנים שלהם, ותמימותם כה ברורה לה... כאילו השנים הללו שבילתה באירופה כלל לא המעיטו מכל מה שספגה, אם במודע ואם לאו, מן התכונות הללו, שאיתן נולדה. את עומק רגשותיה לגבי החלק הערבי שבה, ואת כמיהתה לשפה

ולאורח החיים, גילתה כאשר עקבה אחר הסברי הדייל בערבית, וכשקראה את הדף שצורף לתפריט במטוס, כשמילים כמו שקית מלח ושקית פֶּהָאָר, מים מינרליים, ממחטה מבושמת, העירו בה כיסופים ושמחה. תחושתה לא השתנתה גם כאשר פקיד המכס ביקש לחקור אותה משום שבידה דרכון אירופי, למרות ששמה ערבי ומוצאה ערבי והיא מדברת ערבית שוטפת. בגלל תמימותו זה נראה לה פשוט משעשע, ואילו בעלה נעשה מתוח, ובתשובותיו לפקיד ניכר בוז.

אחד מבני החבורה, מֶסְטָפָא שמו, אוזר עוז ושואל אותה אם יש להם ילדים. כשהיא משיבה בשלילה מסתמך על פניהם צער, מעורב בעוד איזה רגש שאותו מנחשת סֶמֶר על פי המבטים שהחליפו ביניהם, ולכן היא מוסיפה ואומרת שהם חושבים על זה ברצינות, ושהיא מתכוונת להתפטר מעבודתה. היא רוצה שהם יבינו שיש לה קשר אמין עם בעלה, ושהעובדה שהתלוצצה וצחקה איתם ועם אחרים אין פירושה שהיא אישה מופקרת או קלת־דעת. פשוט, מאז עלתה למטוס בדרכה אל העיר הזו, שהחיים בה לא השתנו זה אלפי שנים, ונחתה בה, היא מאושרת, חושיה חדים וערים, היא מהירה לשאול, לא מרוכזת, גלויית־לב, סבלנית ושופעת חיות ומרץ... והתחושות הללו אינן נובעות מהיותה בחופשה, הרחק מן השמים המעוננים והחיים האירופיים המסודרים, שהרי כבר בילתה חופשות במקומות שטופי שמש, בין ימים והרים, שם היתה מתמסרת למין רוגע פנימי שדמה יותר לשקיעה בעצלות ובשעמום, בשינה ובאכילה. שם היא לא נהפכה למעין זבוב שמעופף לו סביב, נוחת ומזמזם על חי ועל דומם, כפי שהיתה כאן. היא מבינה מדוע תשומת־הלב של חבורת הצעירים משרה עליה שלווה כזאת – בזכותה היא חשה שאינה זרה כאן, שאין היא כשאר התיירים התועים בדרכים ופוקדים את כל המקומות הנכונים, אבל בעצם הכל נשאר מכוסה מעיניהם, חבוי כחתום בקופסה... במחיצתם קרה ההיפך, העיר פתחה לפניה את שעריה והותירה אותם פתוחים לרווחה, והיא מאירה למענה את מבוכייה

ומגלה לה את רזיה. כאילו הכירה סֵמֶר את מי ששומר על מפתח המסגד וראתה היכן הוא מסתיר אותו.

העניין הרב שגילו בה גרם לה אושר לא רק משום שהעיד שגברים ובחורים צעירים עדיין נמשכים אליה, למרות שהיא כבר בת שלושים וחמש כמעט, אלא גם משום שבאירופה המשיכה אל המין האחר היא עניין רציני ומסובך, שגולש על פי רוב ליחסי מין. היא גם ניחשה שהחבורה נמשכת אליה לא רק כדי לחזור אחריה חיזור תמים של מתבגרים (למרות שהיו בני עשרים, עשרים וחמש, נראה היה שטרם מיצו את שלב ההתבגרות), אלא משום שראו בה ובבעלה נתיב זוהר שיוביל אותם אל נקודת מפגש עם העולם החיצון, שעל אודותיו הם שומעים וקוראים. כמו היו היא ובעלה מין אור זר שנגה פתאום במקום הזה, שכדור־הארץ כאילו שכח להחשיבו כחלק ממנו ועל כן קפא על שמריו. מקום שחי במעין אפלה, מעין קיפאון, בציפייה מתמדת וגעועים לאורח, לזה שאינו רואה מה באמת יש מאחורי החיות השוקקת של המקום. לכן הקשיבה ברצון לפטפוטיהם ולסיפוריהם, וכששאלו אותה מדוע נישאה לזר למרות שצעירים ערבים ודאי ניסו לצוד אותה ברשתם, לא חשה שום אי־נוחות. אדרבה, השאלה הזאת הציפה אותה בתחושת אהדה כלפיהם. זמן רב היתה לה דעה רעה על כלל הצעירים הערבים, בלי שתיקרה לה שום התנסות שתאשר את הדעה הזאת... והנה הם מציגים לה שאלות בפשטות, כשוויים אל שווה... מה חולף להם בראשם? מה הם מבקשים לדעת, בלי להסתיר כלל את סקרנותם מפני בעלה, עד שאת השאלה האחרונה הם אפילו שואלים בערבית...

"למה התחתנתי עם זר? כי התאהבתי בו", היא עונה קצרות ואוחזת בכוס התה בנענע, שהומתקה בהרבה סוכר. היא מעבירה את השיחה לפסים כלליים ומשאירה את הדיבור לבעלה, ששולח לעברה מבט מוכיח, מפני שהפסיקה פה ושם לתרגם לו את הנאמר.

בגיל ההתבגרות שלה התאהבה סֵמֶר בכל מה שמייצא המערב

– שפה, אופנה, ביגוד, מאכלים, מוזיקה, סרטים, תרופות, שמות, מגוינים וכל דבר אחר. היא התאהבה בזמרים הזרים, ואחר־כך בשחקנים, ואפילו דימתה שהיא מאוהבת בשכן הצרפתי שלהם, שהיה מבוגר ממנה בעשרים שנה, כי החיוך שלו הזכיר לה את איב מונטאן. היא היתה מצפה לו תמיד בפתח הבית, כדי לשמוע אותו אומר בצרפתית *“Bonjour ma petite fille”* או *“Bonsoir ma petite fille”* (“בוקר טוב, ילדתי” או “ערב טוב, ילדתי”).

התפעלותה מכל מה שמייצא המערב לא זו בלבד שלא נעלמה לאחר גיל ההתבגרות, אלא אף גברה. היא החלה להעדיף היכרויות עם צעירים זרים ויצאה איתם, מסתגלת על נקלה לאופן הדיבור השונה ולדרכי החיזור שלהם, שנראו לה כלקוחים מהסרטים. מה גם שתשומת־הלב שזכתה לה מצדם היתה עצומה, כי בעיניהם היא נראתה כמין ציפור אקוטיית. וכך היה גם עם בעלה – הוא לימד שפה זרה במכללה ליד ביתה, היא חיזרה אחריו במרץ, הצליחה למשוך את תשומת־לבו, ונישאה לו... וכשחלומה התגשם, בהיותה בפסגת האושר, עזבה את ארצה ועקרה לארצו.

סִמְר אימצה לה את סגנון החיים האירופיים בכל דבר, אפילו בריהוט הדירה, למרות שבעלה צבר במשך שנות שהותו בכיירות פריטים אחדים של ריהוט מזרחי – טס נחושת, שולחן משובץ צדף ושטיח רקום. היא השאירה אותם ארוזים בארגזי הקרטון, וכשהפציר בה שתוציא ותציג אותם, דחתה אותו במשפט אחד: “הם מזכירים לי את הבית של סבי וסבתי...” היא לא הצטרפה אליו כשהאזין למוזיקה הערבית שנעשה בקי בה, וגם לא גילתה שום עניין בספריו, במיוחד באלה העוסקים באדריכלות בעולם הערבי, אלא רק צחקה להתעניינותו הרבה, ושאלה, “מי הערבי כאן? אתה או אני?” אך היא היתה ערבייה לא רק במבטאה הזר אלא גם בתנועותיה, באופן שנאנחה, ובקריאה “יא מאמא!” בכל פעם שנבהלה ממשו, או איחרה, או שכחה את האוכל על האש... באופן שהרימה פרוסת לחם שנפלה על הרצפה, נשקה אותה, הגביהה ונגעה במצה, לאות כבוד.

אבל הכיסופים לשורשיה הערביים חזרו ותקפו אותה מקץ שנים של שהייה באירופה, הסתננו אל קרבה בשקט, והחזירו אותה אל חיקם. זה החל כרוח קלה שליטפה את פניה בעודה שרועה לה באחד הגנים, ובעיניים עצומות מנסה למהר ולספוג את חום השמש בטרם תשנה זו את דעתה, תתכסה, ותשוב אל ארצה שבמזרח... וכשפקחה קצת את עיניה והבחינה בכחול השמים המתבהרים, דמה עליה שהיא שומעת את שאון הגלים... והנה היא מתנערת וקופצת על רגליה. לרגע קט התבלבלו עליה היוצרות והיא דימתה שהיא נמצאת על חוף הים בעירה, עושה אמבטיית־שמש שתשווה לעורה גון ברונזה שירשים את הבחורים.

אחר־כך שב הגעגוע ועלה עם קול הרב־אפה, שנגן תורכי פרט על המיתר היחיד שלה ליד משרדה. אבל המחשבה לממש את הגעגוע הזה צצה בראשה רק כשצפתה המומה בסרט טלוויזיה שביימה עיתונאית אירופית על תימן. מראש הגיעה אל הסרט הזה כמכושפת, לאחר שראתה תמונה מתוכו באחד המגזינים. הסרט לא רק מילא את סֵמֶר התפעלות מן היופי, מן ההרים המסולעים והמנהגים, אלא גם פתח בנפשה דלתות שהיו נעולות, וכבר כוסו חלודה וקורי עכביש... והנה הזיכרונות והכיסופים מחזירים אותה אל ארצה, למקומות בה המזכירים את אלה שעל המרקע.

התחושות הללו צורו לה לגלות את פשר ההתרגשות המטורפת, הסתומה, שאחזה בה לאחרונה בארצות כמו נפאל, בוטאן וקשמיר. תחילה חשבה שמקורה בשנים הארוכות שחייתה בכפור האירופי ובמציאות האירופית המאורגנת, המסודרת, על אורח החיים החדגוני שלה, בעוד הסיבה האמיתית מוסיפה להיסתר מעיניה: סֵמֶר פשוט החלה למצוא עניין בלב לבם של הדברים ולהשקיע בזה זמן ומחשבה. בעבר, כשרק פתחה בחייה החדשים באירופה, נהגה לשנות באלגנטיות את הנושא לכשנשאלה על ארצה ועל המתרחש בה, מפאת בורותה. כך היה עד אשר ניצת בה הניצוץ הערבי. היא התחילה לקרוא ספרים על ההיסטוריה של האזור. היא קראה ספרים של סופרים זרים, משום שבספרים הערביים שיכלה למצוא

בספרייה הערבית היחידה בעיר האירופית לא היתה כל תועלת – ספרים על פשר החלומות, או הטפות מוסר ועצות לסטודנטיות הערביות. היא החלה להזמין ספרים מארצה, לבקר במוזיאון באגף הארכיאולוגי שיוחד לאזור, והתמכרה להאזנה למוזיקה ערבית, מגלה את יחודה הודות למוזיקאים מערביים שעסקו בה.

בעלה קידם בברכה את חזרתה, שהרי עצם משיכתו אליה נבע מהיותה ערבייה. הוא אהב את צלצול שמה, את חיתוך הדיבור שלה ואת צבע עורה המיוחד, שלדבריו די בו להוכיח שבני־האדם אכן קיימים זה אלפי שנים, וכמו נוצרו מטיט ונצבעו בשמש.

בעלה מבקש שיחזרו אל המלון. סיפרו לו ששתיית תה על המרפסת לעת שקיעה היא חוויה קסומה. אבל סִמֵר לא מפסיקה להתעופף כמו בולבול ולתור כה וכה במחשבותיה ובעיניה... בהרבה עיניים, לא בשתיים בלבד. זה שנים לא חשה עצמה חיונית ונמרצת כל־כך. תמיד ייחסה את עצלותה ללחץ־הדם הנמוך שלה, ועכשיו היא מגלה שהסיבה האמיתית היא היעדר התלהבות והתרגשות בחייה.

באי־רצון, כמו דג שנשלף מן המים, היא מנתקת את עצמה מבית־הקפה שמול החמאם, שם האזינה לבני החבורה כאחת מהם, וחוזרת למלון עם בעלה. הם ישבו שם והעירו הערות לגבי הנשים והבחורות שנכנסו ויצאו מן החמאם, וסיפרו סיפורים, חלקם המצאות וחלקם גוזמאות... והיא כמו נכספת עכשיו אל תקופה בחייה, שמעולם לא חוותה. אין ספק שבעלה רוצה לחזור למלון כדי שיהיו יחד לבדם, כדי שהכל ביניהם ישוב להיות כשהיה לפני שהגיעו הנה. אין ספק שהתחיל להרגיש שהיא מקדישה תשומת־לב רבה לכל דבר, מלבד לו עצמו... אפילו חדלה לתרגם עבורו את הפטפטים והבדיחות שעברו בינה לבין הבחורים.

פירוש הדבר הוא שעכשיו היא מנתקת את עצמה מבעלה, על מנת לשוב אליו ברגע שייצאו מכאן; ומשמעותו היא, שבמערכת היחסים שלה אתו קיים פער, שעד כה לא נתקלה בו ולא מעדה לתוכו. היא מנסה לדחוק את הרגש החדש הזה אל פינה כלשהי

במוחה. שוב היא מדברת עם עצמה, מסרבת להניח לרגש הזה להעיד על משהו מסובך, בעוד שהכל פשוט בתכלית. היא פשוט היתה רוצה להיות לבדה באווירה הזאת, הרחק מהאוריינטליזם שלו, שצץ כשטיילו יחד. כי למרות יכולתו להבין את התרבות הזאת, למרות התעמקותו בה, הרי שלב לבה נותר מגודר וחסוי מפניו לחלוטין, כמו פרעוני חנוט, מוגן מפני החיים ואפילו מפני המוות. בהמשך החלה השונות, שהיתה מהות הקסם שמשך אותם זה לזה וקישר ביניהם, להתחלף כאן בקוצר־רוח ובשעמום, בגלל הצורך המתמיד להסביר ולסלק אי־הבנות. היא התאמצה להרחיק מדרכם את האבנים שהחלו להיערם ולחסום את הזרימה הנינוחה של הרגעים שהיו להם יחד, במיוחד כשביקרו במסגד המדהים ביופיו.

כשדרכה על מפתן המסגד לא ציפתה לפתח כה רחב, ששמים כחולים נשקפים מעליו... אחרי שעברה בשער המסגד בשביל הצר שלא הבטיח אלא כוכים אפלים, לא ציפתה לכיפת הרקיע הזאת, היורדת על הרחבה עם כל כחול השמים ולובן העננים ושלל הצבעים, משתנה כפסיפס עם תנועת השמש ומשב הרוח. הם נכנסו לחצר שוקקת חיים. מאמינים היטהרו לקראת התפילה סביב הבריכה, ילדים הצטופפו סביב המזרקה, משחקים במים ומשיטים סירות נייר, ונשים ישבו סביב, כמו בביקור נימוסין, נהנות מן המרחב הרחק מבתיהן האפלים, לועסות מסטיק, מפצחות גרעינים ושותות תה מתוך תרמוס.

דמעות ניגרות מעיניה של סֶמֶר. איך זה שהערבים שנהגו תמיד להלל ולפאר את החיים, כמו מתנקמים בהם עכשיו? בעלה בודק בדקדקנות את הפסיפס, את מספר הקשתות ואת הקווים, ומשווה את הפסיפס הקדום לשחזור שלפניו. הוא עורך השוואה בין המסגד לבין ארמון אלהמברה. ובכל מה שענינו רואות אינו רואה אלא את השלמות האמנותית.

"הוא לא מרגיש מה שאני מרגישה", מהרהרת סֶמֶר. המסגד הזה הוא דרך חיים. הוא לא נבנה רק לשם הפולחן או למען האמנות.

הוא שוקק חיים, חייהם של האנשים שחשו ועדיין חשים שהם חלק ממנו, שהם מדברים אתו והוא מדבר איתם.

סֶמֶר עוצרת בעצמה. היא מסרבת לקבל את העובדה שהשוני הזה ביניהם הוא שמרחיק אותה מבעלה. היא חייבת להיות כנה יותר. היא חייבת להודות שנוכחותו של בעלה מפריעה לה לצלול לבדה ולשקוע בתוך העיר הזו... היא רוצה להיות לבד... מבקשת בלבה שחבורת הצעירים תיקח אותה אל עולמות אחרים, שבהם תתעה בנפתולי הדרכים והרגשות. לשם כך עליה להמציא תירוצים, ומעתה ואילך לא להראות שהוא מעיק עליה ושסבלנותה כלפיו פוקעת.

למחרת שכנעה אותו שתלך לקניות עם אחד הצעירים מהחבורה, בלעדיו, מחשש שאם יתלווה אליה יעלו המחירים ככספית במדחום. מְסֻטָּפָא, שהיה הדמות המרכזית בחבורה, הוא שנלווה אליה. סֶמֶר הולכת, כמעט מדלגת משמחה... חופשייה, לבדה, קונה, מתבוננת, מתווכחת ומתמקחת... היא קונה מוצרי עור בזיל הוזל, אחרי שגילתה עד כמה מעודנת דרכו של מְסֻטָּפָא במיקוח עם המוכרים. כשהגיעה לפריט האחרון ברשימת הקניות שלה, החינה, מוביל אותה מְסֻטָּפָא מפסאז' אחד לאחר, עד שהם מגיעים אל רחבה ובה שני עצי שקמה עבותים המצילים על העגלות שחונות שם. סֶמֶר שמחה לראות את הרחבה הזאת, הנדירה בנוף – לא עוד חצר פנימית שנחבאת בין הבתים, כי אם כיכר פתוחה בדרך ראשית. היא אוחות בידה את עלי החינה המיובשים, מתקשה להאמין שהאבקה המעניקה לשיער את הגוון האדמדם הלוהט מיוצרת מן העלים האלה, שצבעם ירקרק חיוור, דהוי. מְסֻטָּפָא לוחץ את ידו של צעיר שקונה כוס מיץ תפוזים, וסֶמֶר מבחינה שהם מתבוננים בה כשהיא מרחחת את החינה. היא מחייכת אליהם והולכת כשבידיה שקיות העשבים וגושי החומר לחיזוק השיער, שמְסֻטָּפָא ביקש לשאת במקומה. הוא מציג לפניו את חברו ג'ֶלָאל, ובלי להתייעץ איתה הולכים שלושתם לעבר בניין בקצה הרחבה. מְסֻטָּפָא אומר שזה אתר היסטורי, שג'ֶלָאל מפקח על שיפוצו.

הלוואי שהוא דובר אמת, היא חושבת בלבה. כבר לקחו אותה
 ואת בעלה לכל מיני מקומות שעמדו בשיפוצים, כביכול, והיו
 אסורים בכניסה לתיירים, וכל מה שמצאו שם לא היו אלא חורבות
 אפלות. אבל ברגע שנכנסה לגינת הבניין וראתה את החתולים
 מתמתחים להם בעונג באור השמש, ואת עצי התפוז שפירותיהם
 כפנסים מאירים, רצתה להישאר שם. להישאר בגינה, במקום
 להיכנס לחורבות אפלוליות, עם ערימות של אבני בניין חרבות
 ופסולת, שאין עוד תקווה שישובו ביום מן הימים להיות כשהיו,
 ויחזרו לשמר את העבר בין כותליהן עד שיכלו ימיהן... תחושת
 העזובה והנטישה ששרתה במקומות האלה, בפנינים המושלכות
 האלה, לא עוררה בה רוגז כמו בבעלה, אלא רק העלתה בה עצב.
 היא הופתעה מן הקרירות שנדפה מידידו של מֶסְטָפָא, שלא
 דמה כלל לשאר חבריו. פניו של מֶסְטָפָא הביעו טוב־לב ופתחות,
 והוא חזר ובירך שוב ושוב את סֶמֶר ובעלה בכרכת ברוך הבא.
 ואילו ידידו היה כה אדיש ויהיר עד שלא שאל אותה אפילו מאיזו
 ארץ ערבית היא באה, ולא הביע שום פליאה משליטתה בערבית,
 אלא רק המשיך לשחק בצרור המפתחות שלו ולשוחח עם מֶסְטָפָא
 בעניינים שונים, כשהוא מתעלם ממנה לחלוטין. סֶמֶר שאלה אותו
 לבסוף אם נוכחותה מכבידה עליו, והוא הניד בראשו לשלילה,
 ללא אומר. ואילו מֶסְטָפָא צחק, והעיר שגִ'לָאל בטח נעשה אילם.
 הוא מתקדם לעבר המדרגות, שהיא משערת כי הן חשוכות
 לחלוטין. סֶמֶר מתקשה להתרגל לאפלה, וגם אין זה לרוחה שבשל
 החשיכה שוב יאחו מֶסְטָפָא בידה או בקצה מרפקה, כפי שעשה
 לפעמים מתוך כוונה לעזור. גִ'לָאל אינו חדל מן הטיפוס במדרגות,
 למרות שהיא משתוקקת לראות את חדרי הארמון. הוא עולה עד
 הגג וממלמל שלחדרים ייכנסו אחר־כך. נראה שהורגל לבקשה זו
 של התיירים, כיוון שחזר ואמר, במילים סתומות למחצה, שהכל
 נשאר במקומו, ושום דבר לא ילך כאן לאיבוד.
 ברגע שהגיעו אל הגג, קפאה סֶמֶר על מקומה. נכון יותר, היא
 חגה מעל לגגות הצבעוניים, כי לבה החל להלום בקרבה כפי

שהלם תמיד כשהיא מתעופפת בחלום.

היא חגה עכשיו מעל הבניינים הרגילים, המאובקים, ומעל בקתות הטיט, מעל גגות הרעפים הירוקים־כחולים בצבעי אזמרגד ולאפיס, מעל לכיפות הלבנות הגבוהות עם ראשי הנחושת שלהן... מעל לבניינים הנראים כמבצרים, מעל עיגולים צבעוניים בגוני טורקוז, סגול, חרדל, ויין... גברים עמדו שם וסחטו יריעות אריג אחרי שטבלו אותן בכריכות הצבעים, ובאחת החצרות נאספו גברים עוטי מצנפות וגלביות, שנראו כמו חרגולים משוני צורה...

היא התעופפה מעל הדרכים הצרות שהתפתלו כנחשים, וממרומי מעופה ירדה לשורש סודו של מי שהחליט לבנות את העיר הזאת ואת דרכיה דווקא כך – לא כדי שתהנה את העין, אלא כדי להסתיר את מבוכיה בכוונת מכוון. הדרכים הללו נוצרו לשמן של נשות העבר, הנשים שהיו מכוסות מכף רגל ועד ראש ופנים בפּוּרְקָע, כדי שתוכלנה לעבור בחשאי ממפתן למפתן בצעד רחב, בפּיֶסוּק, להיכנס בדלתות ולהיחבא בסתר הבתים הרחבים, כשהגברים מציצים אליהן בגניבה מתוך פתחי החנויות.

הדמעות שוב ניגרות מעיניה, ואינן חדלות אלא כשהיא מזכירה לעצמה בנויפה שבעוד יומיים היא חוזרת למערב, ואין מנוס... בקרוב תשוב לחייה שם, והביקור הזה יהפוך לזיכרון. אבל... איך היא יכולה לעזוב את כל זה ולחזור לאירופה? אין ספק, היא פשוט מדמינת, כי הרי לחיות בעיר הזאת אי אפשר. אבל סָמַר אינה מסוגלת לעקור את עצמה מן העמידה הזאת אל מול העיר. היא מפנה את ראשה ומבטה לכל עבר ונאנחת, בלי להשגיח שסבלנותם של מְסֻטָפָא וחברו פוקעת. הם כבר לא מכבדים את שתיקתה וחוזרים לשוחח ביניהם, תוך התעלמות משתיקתה ומפיוור־הנפש שלה, פעם משוחחים בקול ופעם מלחשים. בכל־זאת, אין היא מצליחה לקרוע את עצמה מהפרידה מן העיר, כי כל אימת שהיא מנסה להינתק, אוחזת בה העיר ומבליטה את מה שהחמיצו עיניה מרוב צבעים וצורות. רק כשֶׁמְסֻטָפָא מרים את קולו כדי להזכיר לה את קיומו, היא מתחילה לזוז במקומה באי־שקט, אך עדיין

מסרבת לחוש מבוכה ולמהר לעזוב רק כדי לרצות אותם. היא יודעת היטב שאם תעשה כן החרטה בוא תבוא – הרי בעבר כבר הניחה לרגשות שגאו בה לחמוק, הרגשות המופיעים לעתים כה רחוקות, נדירות כמו ליל אֶלְקֶדֶר, ליל מתן הקוראן מן השמים, שאז נעתר אלוהים לתפילות מאמיניו. היא לא מסכימה לעזוב את הגג, ואומרת לְמִסְטָפָא שאם הוא עסוק, יוכל להשאיר אותה שם ולחזור מאוחר יותר. אחר־כך היא שואלת את חברו אם הוא יכול להישאר. גֵ'לָאל רק מהנהן בראשו, מביט בשקיות הקניות שלה, ומבטיח לְמִסְטָפָא שיחזיר אותה למלון. לתדהמתה, מְסְטָפָא מסכים מייד, והיא חוששת שמא פג קסמה בעיניו, אבל מזכירה לעצמה שיש לו גם חיים משלו.

מייד אחרי שְמִסְטָפָא פורש לדרכו היא ניתקת במהירות מזרועות העיר השלווה ונפרדת ממנה לשלום, כמו מילד במיטתו אחרי שווידאה שהוא שרוי בטוב ונרגעה.

היא יורדת עם גֵ'לָאל במדרגות אל חדר קטן שרצפתו מסוידת, ובו פסיפס רגיל למדי. אחר־כך היא מתכופפת, כמוהו, כדי להיכנס אל כוך קטן באמצע החדר... והנה עולה בה המחשבה שאולי עליה להיזהר... הרי אין היא מכירה את האיש, וחוץ מזה, הכפיפה והטיית הגוף בכניסה לכוך עוררו בה מתת. אבל ברגע שהיא יוצאת מצדו השני של הכוך ומזדקפת, פורצת אנחה מפיה.

כי נשמת חייה שפרחה, הגיעה ובאה לכאן. זוהר ערפילי ירד על העמודים המתנשאים באמצע האולם, ועל הפסיפס העשוי מגוון של צורות גיאומטריות, על עיטורי האמייל המקשטים את הקירות, את הנברשות התלויות ואת בקבוקי הזכוכית המוצגים לראווה בארונות העץ העשויים כְמִשְׂרָבִיָה. סִמֵר מתיישבת על כיסא בודד כדי לקלוט ולעכל את מה שהיא רואה, והנה השקט השורר במקום מקיף ועוטף גם אותה. האולם הזה היה כספריי־קודש תחומים, שמעולם לא נפתחו. אשנבים קטנים צבעוניים, שאור העבר שמור בס. סִמֵר עצמה את עיניה ותהתה בינה לבינה, למה אני כה מאושרת וכה עצובה בעת ובעונה אחת? דבר לא פגם

בשקט הזה, גם לא קול צעדיו של ג'ֵלָאל שהדהדו לרגע ונבלעו, כי המקום לא ביקש לו אלא את הזוהר הערפילי הזה, את שרידי האורות של שמש העבר שהציצו מבעד לאשנבי הזכוכית הללו, ובחרו להישאר בתוך השלווה הזאת...

סִמֵר מרגישה שהיא מתמזגת באווירה הזאת ונעשית חלק ממנה, שאינה רוצה לחיות אלא באולם הזה. היא מדמיינת את עצמה כאחת הנשים מן העבר, בשעה שהיא יוצאת מן החמאם ומתחילה להתכונן לשעות אחר-הצהריים, לשעות בין הערביים ולערב, במקום ששעת היום מגדירה את מעשיה. והנה היא בוחרת להישאר כך, כמות שהיא, בלי נוע, כמו עכשיו... והזמן נעצר ולא שב לנוע עד שנמאס לה להתבונן בפסיפס, ומתחשק לה לשתות תה בנענע ולקרר את בושם הענבר אל אפה ואל פיה.

אבל האדישות שמפגין כלפיה חברו של מֶסְטָפָא מעכירה את צלילותם של רגעי הנועם האלה, העמוסים שפע רגשות מורכבים. צעדיו נודדים בין שולחן העומד בפינה, שעליו פרש את המפות שלו, ובין שולחן אחר, שעליו הניח תרמוס, קומקום תה וצרור של נענע. היא בולעת לתוכה את צעדיו ותנועותיו כדי שהמקום הזה והזמן הזה ימשיכו להיות מעבר לכל זמן ולכל מקום, ואינה יודעת מדוע החלה נוכחותו של ג'ֵלָאל להעיק עליה פתאום. היתה רוצה להגיע אתו לידידות אמיתית, כדי שדבר לא יפגום בתחושת ההתמזגות ההרמונית שמפעמת בה.

ופתאום היא שואלת אותו, בלי לחשוב, אם תוכל לשכור בית כזה.

"בשביל מה?"

"כדי לבוא לכמה חודשים כל שנה".

"בשביל מה?"

היא נבוכה, אינה יודעת מה לענות... היא רק רואה את עצמה מתרווחת בתחומי המקום הזה רחב הידיים... ואז היא עונה בקול נמוך, כמבקשת שלא ישמע אותה היטב:

"כדי לחיות בתוך היופי הזה!"

"הבעל שלך, הוא יבוא איתך?"

"לא יודעת", חשבה, אבל אמרה, "בעלי? אני לא חושבת..."
"לא משנה אם זול או יקר? איזה בית את מחפשת, עם צמחים
או בלי?"

"צמחים?"

"Jardin".

"בית עם צמחים..."

"נלך, תראו אותו, ואולי ייצא מזה משהו..."

סֵמֶר מגלה עצבנות, כאילו התחרטה על שמיירה להסתבך,
אבל החרטה נדחקת מייד על־ידי תחושה של ביטחון. לראשונה
הוא מגלה בה עניין ושואל אם העיר מצאה חן בעיניה, ומה היא
עושה באירופה, שואל על מולדתה הערבית, והאם מְסֻפָּא לקח
אותה למקום זה ואחר, וגם מבטיח להביא לה חינה מאמו, חינה
אמיתית שהיא מכינה בעצמה. הוא אומר לה שהיא חייבת לבקר
אצלם, ובמיוחד בגינה, אם זה נראה לה. אחר־כך הוא מגלגל
לעצמו סיגריה, מבטיח לה שזו סיגריה רגילה, אבל אם היא רוצה
לעשן חשיש... סֵמֶר צוחקת ומנידה ראשה לשלילה. הוא שואף
מן הסיגריה, משאיר אותה תקועה בין שפתיו ומתחיל להכות על
חזהו כמכה בתוף. הוא משנה את הקצב כל אימת שהוא ממיר
טפיחת כף יד פרושה בחבטת אגרוף קפוץ, מלווה את הטיפוף
בשריקה ובזמזום. בעודה שקועה בהתפעלות מן החוויה המוזיקלית
המיוחדת, שכמו באה להשלים את התחושות שעברו בה, הוא קם
ושם קלטת, שהיתה ממש המשכה של אותה מוזיקה שלשמעה
עצמה את עיניה. היא לא נתונה בהווה, לא נושאת עיניה לעתיד
– היא רק שבויה בקסמי האווירה הזו... היא פוקחת את עיניה
בחשש מפני מה שהעלתה בדמיונה – היא כשתיל רך, שענפיו
נכפפים ונוטים אל עבר המים ואור השמש – והיא מאלצת את
עצמה לקום.

הוא מבטי בשעונו ושואל אותה אם היא רוצה ללכת, ואז אומר
בהיסוס, "נדבר קצת קודם..." אבל היא מתנהלת בכבוד רבה...

כאילו כל כובד העולם רובץ על כתפיה... ואילו הוא, כשהוא מתכופף לקחת את השקיות, ידו כמו נוגעת בחצאית שלה. הוא נוגע בה שוב. והנה הוא מזדקף, עומד מולה ונצמד אל שפתיה. היא לא מתרחקת ולא מתנגדת. ידו יורדת אל חזה. היא לא מתרחקת ולא מתנגדת... אלא מחזירה לו נשיקה לוחטת. היא פוקחת את עיניה והן נחות על הפסיפס, היא עוצמת אותן שוב וקולטת אל תוכה את העמודים ואת הזוהר הערפילי, היא מתעופפת ומסתחררת במחשכי נפשה, עד שהרגש העובר בין שפתיו לשפתיה עוטף ומכיל בתוכו גם את ססגוניות המקום, גם את בעלה ואת החבורה.

היא מתפכחת משיכרונה בכל פעם שהוא מוביל אותה לתנועה חדשה... תחילה היא חוששת קצת, בוחנת אותה היטב, ואז מתרגלת אליה, והזוהר הערפילי שב למוסס אותה, מורה לה לעצום את עיניה... היא לא שבה מן הריחוף אל ספות הפאר המרופדות כריות מאובקות אלא עם תום המנגינה, כשרעש עלה מן הטייפ. כשקם ואמר שיכין תה, לא הביטה לעברו כי אם חשבה על בעלה. לפני ששקעה בהרהורים דמיינה אותו יושב עם מְסֻפָּא ושאר החבורה, מבלים יחד ליד הבריקה... מפות העיר וכל מיני רשימות נתונים פזורות סביבו וממלאות את היום שלו... המחשבה הזאת מעירה בה אי־נוחות, והיא מנסה להחליק לאט את חצאיתה הארוכה שהתקמטה. ואז היא שוכחת את בעלה, בעודה מתבוננת בג'לאל המוזג את התה ונראה כהמשכה של היראה שהטילו עליה החלל הזה הנורא הוד וכל מה שראתה בין קירותיו.

היא היתה מבולבלת לחלוטין, ושאלה את עצמה אם תוכל להיפגש אתו ביחידות עוד פעם פעמיים בטרם תיסע, או אולי כדאי שלא תיסע עם בעלה אלא תישאר כאן לבדה ימים אחדים... או שמא הטוב ביותר יהיה לשוב בעוד חודש. הוא מגיש לה את התה. היא לוקחת את הכוס בשתיקה, אך מעניקה לו חיוך רחב, והוא משיב לה בחיוך.

היא חושבת על מְסֻפָּא. נראה כאילו בעוד רגע תתחנן לפניו שלא יספר למְסֻפָּא ולחבורה. לא רק מחשש שהדבר ייודע לבעלה,

אלא בגלל מְסֻפָּא והחבורה עצמם. היא לא רוצה לקלקל את תדמיתה בעיניהם. כאילו ביקשה להגן עליהם. הוא מביט בשעונו. גם היא מביטה בשעונה ואומרת בחצי פה, "אני צריכה לחזור למלון". הוא מזנק כאילו רק לכך חיכה, לוקח ממנה את הכוס שלא הספיקה לשתות ממנה. הוא בטח מתות... פוחד מְסֻפָּא... מבעלי... היתה רוצה שיגיד לה משהו, מכינה את עצמה... אבל הוא מתעסק במפתחות.

היא יורדת במדרגות לפניו, והנה הוא מחזיק בידה ושניהם יורדים יחד. היד הזו מרגיעה אותה קצת, אם כי היא מרגישה שתשוקתה אליה אינה עזה כמקודם, כשישבה והסתכלה בו מכניס את הקלטת לטייפ. ברגע שהיו בחוץ נעלמו החומות והזוהר הערפילי, ובמקומם חזרו והופיעו העוברים ושבים וההמולה. היא עמדה במרחק צעדים אחדים ממנו וחיכתה שיתלה את המנעול על הדלת. שוב היתה בלב המהומה, בין אנשים ממהרים ואנשים שהולכים לאט, פה צועקים, ושם מתנהלים בנחת. וכאילו החיים מתחילים לחזור אל חייה... היא קוראת שלט פרסומת מואר, ומבחינה בגבר שנועץ בה מבט.

היא מתבוננת בו ממרחק כשהוא מסובב את המפתח בדלת פעם ופעמיים, ונועל גם את המנעול. היא מביטה בו כאילו ראתה אותו לראשונה, מתאמצת לחבר את הדמות שמולה עם האיש שהיה איתה בפנים, בין החומות, רק לפני דקות אחדות... אבל החיבור הזה דומה לצירוף מים עם אש. האחד מתקין כאן את המנעול, ואילו האחר ממשיך לעבור מגג הארמון אל החדרים, להכין תה... לוקח את שפתיה, מגפף אותה בשקט, ושואל למה היא רוצה לשכור בית. היא חוזרת אל זה שעומד מולה, שקומתו שונה, עיניו שונות, אפילו קולו שונה, ואינה מאמינה שהיתה אתו אך לפני זמן קצר... היא מסתכלת בחלונות, אולי תראה את הבחור שהוא מביט משם ומנופף לה לשלום, או שמא הוא מחכה לה עכשיו בפנים, בעוד זה שלפניה פותח לפניה את השער ליציאה... או אולי מה שהיא רואה אינו אלא צלו...

הדוחק ברחוב מעיק עליה. היא כאילו רואה את מִסְטָפָא והאחרים, ואת בעלה... ולפתע היא משתוקקת להיתקל בהם במקרה... כמוה כטחנה שרוחות מנשבות בה מכל עבר. היא מבקשת להסתתר כשהם עושים את דרכם אל המלון, אבל נרגעת קצת, משום שהוא אינו לוקח את ידה בידו. תחושת האשם משתקת את רגליה, והן נגררות כנושאות משא כבד. והנה, היא אוזרת עוז ואומרת שתודיע לו במכתב מתי לשכור את הבית, כנראה בעוד חודשים אחדים. כשהיא רואה אותו מהנהן בראשו היא נבהלת, ולוחשת בינה לבינה שאמרה זאת רק משום שרצתה שייפרד ממנה לאלתר. נראה שזה יהיה קשה מאוד, כי איך תבהיר לו שמה שקרה ביניהם לא היה אלא מעין השלמה לחוויית המקום, ושלעולם לא תראה אותו עוד. גם הוא הולך לצדה נבוך כולו. האם הוא מחכה להזדמנות להמשיך את מה שהתחיל בגינת הארמון?

כשהם קרבים אל אורות המלון התרגשותה גוברת, והמבוכה שלו מתעצמת. כשכמעט הגיעו למלון, הוא נעצר. גם היא נעצרת. תשובות ותירוצים עומדים על קצה לשונה, אבל היא שומעת אותו מדבר אליה, לראשונה בצרפתית...

"עזרי לי... אני... אין לי כסף ללימודים באוניברסיטה... בעבודה הזאת אין כסף..."

סִמֵר הוכתה בהלם כזה, שלא יכלה אפילו להסיט את מבטה מעיניו. כאילו עוף כבד נחת פתאום על ראשה והוא לוחץ על צווארה, לוחץ על גרונה, אבל מניח לאוזניה לקלוט את סוף השאלה, בצרפתית:

"תוכלי לעזור לי?"